

LIETUVOS STATUTAS IR LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS BAJORIŠKOJI VISUOMENĖ

Бачывалисмо ўсехъ всесовъ люди мѣдрѣе ае всею
адо рѣчы посполитѣо головиѣ похвѣстиво мѣ-
нитого не маєть быти дорочашого на дѣ волюность ꝛ а не
волю стаиѣе маєть ты дити а не спольсе сарѣами ꝛ але
не мертью ее чрѣсеѣ ѡстанати естѣ повиненъ ꝛ а протѣо люди
похвѣстивыѣ не спольсео маєтності ꝛ але и горѣо своихъ протѣивъ
ио адо мѣо непричастіею выноити не алабѣсть ꝛ а бы
порѣвхъ и сарѣтнѣо ѡпанованье не прихорди ꝛ а зволности своеѣ
ѡдѣи зѣплени водѣтѣ воли и мысли ихъ иако невольниши
не мѣели аити ꝛ але в ае мало бы инаго мѣо было ꝛ и аѣ бы

LIETUVOS STATUTAS
IR LIETUVOS DIDŽIOSIOS
KUNIGAİKŠTYSTĖS
BAJORIŠKOJI VISUOMENĖ

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ISTORIJOS FAKULTETAS
SENOVĖS IR VIDURINIŲ AMŽIŲ ISTORIJOS KATEDRA

LIETUVOS STATUTAS IR LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS BAJORIŠKOJI VISUOMENĖ

Straipsnių rinkinys

Sudarė
IRENA VALIKONYTĖ ir
LIRIJA STEPONAVIČIENĖ

Vilniaus
universiteto
leidykla

VILNIUS
2015

SPECIALUSIS „LIETUVOS ISTORIJOS STUDIJŲ“ LEIDINYS (t. 12)

Apsvarstė ir rekomendavo spausdinti
Istorijos fakulteto taryba (2015 m. vasario 4 d.;
protokolas Nr. 1)

Recenzavo
dr. Artūras Dubonis
dr. Jolanta Karpavičienė

Lietuvos
mokslo
taryba

Knygos leidimą finansavo
Lietuvos mokslo taryba (sutartis Nr. LIT-7-3)

Viršelyje panaudota
Bajorų seimelis bažnyčioje. Dail. Jan Piotr Norblin, apie 1785 m.

ISSN 1822-4016
ISBN 978-609-459-509-7 (internete)

© Straipsnių autoriai, 2015
© Vilniaus universitetas, 2015

REDAKTORIŲ KOLEGIJA

Vyriausiasis redaktorius

Prof. dr. *Alfredas Bumblauskas*

– Vilniaus universitetas (Istorija 05 H)

Atsakingasis sekretorius

Dr. *Tomas Vaiseta*

– Vilniaus universitetas (Istorija 05 H)

Sekretorius

Marius Ėmužis

– Vilniaus universitetas

Nariai

Prof. dr. *Zenonas Butkus*

– Vilniaus universitetas (Istorija 05 H)

Prof. habil. dr. *Bogusław Dybaś*

– Torunės Mikalojaus Koperniko universitetas / Lenkijos mokslų akademijos tyrimų centras Vienoje (Istorija 05 H)

Prof. habil. dr. *Sven Ekdahl*

– Geteborgo universitetas, Švedija (Istorija 05 H)

Prof. dr. *Robert Frost*

– Aberdyno universitetas, Jungtinė Karalystė (Istorija 05 H)

Prof. habil. dr. *Edvardas Gudavičius*

– Vilniaus universitetas (Istorija 05 H)

Dr. *Magnus Ilmjärvo*

– Talino universitetas, Estija (Istorija 05 H)

Prof. habil. dr. *Anatolij J. Ivanov*

– Rusijos mokslų akademijos Rusijos istorijos institutas, Rusija (Istorija 05 H)

Dr. *Michail M. Krom*

– Sankt Peterburgo Europos universitetas, Rusija (Istorija 05 H)

Prof. habil. dr. *Zenonas Norkus*

– Vilniaus universitetas (Sociologija 05 S)

Prof. dr. *Rimvydas Petrauskas*

– Vilniaus universitetas (Istorija 05 H)

Dr. *Darius Staliūnas*

– Lietuvos istorijos institutas (Istorija 05 H)

Doc. dr. *Gintautas Vėlius*

– Vilniaus universitetas (Istorija 05 H)

TURINYS

Pratarmė (Irena Valikonytė, Lirija Steponavičienė) / 9

LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS TEISĖS KODIFIKAVIMO TRADICIJA

Edvardas Gudavičius

Zigmanto II 1529 metų šalies privilegija / 15

Die Rechtsschenkungsurkunde des Jahres 1529 von Sigismund II / 29

Irena Valikonytė

Povilas Kasparavičius Ostrovickis (Bytautaitis): biografijos bruožai / 31

Paweł Kasparowicz Ostrowicki (Bitowtowicz): cechy biografii / 45

Jūratė Kiaupienė

1588 metų Lietuvos Statutas Abiejų Tautų Respublikos politinės
kultūros erdvėje (iki XVII a. pradžios) / 47

The Lithuanian Statute of 1588 in the dimension of the political culture
of the Commonwealth of Two Nations (until the beginning of the 17th century) / 61

Adam Moniuszko

III Statut a próby kodyfikacji prawa koronnego
za panowania Zygmunta III / 63

Trečiasis Lietuvos Statutas ir bandymai kodifikuoti Lenkijos Karūnos
teisę valdant Zigmantui Vazai / 74

Andrzej B. Zakrzewski

Naiwność czy taktyka? Uzasadnianie prób unifikacji
prawa litewskiego i koronnego XVI–XVIII wieku / 75

Naivumas ar taktika? Bandymų unifikuoti Lietuvos ir Karūnos teisę
XVI–XVIII amžiuje motyvai / 83

LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS TEISĖ IR SOCIOPOLITINIAI KONTEKSTAI

Rimvydas Petrauskas

„Jei bajoras iš pono dvarą išsitarnautų.“ Feodalinės teisės apraiškos
Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV amžiuje–XVI amžiaus viduryje / 87

„Wenn der Adlige das Gut von dem Magnaten bekommen hätte“: das Feudalrecht im
Grossfürstentum Litauen vom Beginn des 15. bis zur Mitte des 16. Jahrhunderts / 99

Łukasz Gołaszewski

Praktyka procesowa władz miasta Knyszyna na Podlasiu
w latach 1553–1557 a I Statut Litewski / 101

Palenkės Knišino miesto valdžios teismo proceso praktika 1553–1557 metais
ir Pirmasis Lietuvos Statutas / 108

Andrej Ryčkov

Mirties baismės skyrimas viešųjų raštų klastotojams Lietuvos
Didžiosios Kunigaikštystės teismuose XV amžiaus pabaigoje–
XVI amžiaus viduryje / 109

Stosowanie kary śmierci dla fałszerzy dokumentów publicznych w praktyce sądów
Wielkiego Księstwa Litewskiego w końcu XV w.–w połowie XVI w. / 119

Владимир Полищук

Правосознание шляхты Волынской земли по материалам
судебных книг Луцкого старосты 1560-х гг. / 121

Voluinės žemės bajorų teisinė sąmonė (pagal XVI a. septinto dešimtmečio
Lucko seniūno teismo knygas) / 133

Eugenijus Saviščevas

Odisėjo lynas: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kanclerio
Leono Sapiegos tarnai ir jų organizacija paskutiniame XVI amžiaus
dešimtmetyje / 135

The Odysseus rope: servants of the Grand Duchy of Lithuania Chancellor Leon Sapieha
and their organization in the last decade of the 16th century / 159

Adam Stankevič

Nužudymų bylos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vyriausiojo
Tribunolo teismo praktikoje (XVIII a. antroje pusėje) / 185

Murder cases in the legal practice of the Supreme Tribunal of the Grand Duchy
of Lithuania in the second half of 18th century / 203

Jurgita Šiaučiūnaitė-Verbickienė

Ar Abiejų Tautų Respublikos žydų teisinė padėtis buvo vienoda?
Žydų teisinio statuso Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ištakos
ir klostymosi tendencijos / 205

Was the Jewish legal status in the Polish–Lithuanian Commonwealth uniform?
The origins of the Jewish legal status in the Grand Duchy of Lithuania and the tendencies
of its development / 219

LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS ISTORIJOS ŠALTINIAI IR VISUOMENĖS RAIDOS TYRIMŲ PROBLEMOS

Дмитрий Ващук

Формирование правовой системы украинских земель Великого княжества Литовского второй половины XV–первой трети XVI вв.: постановка проблемы / 223

Ukrainietišų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių teisinė sistema XV amžiaus antroje pusėje–XVI amžiaus pirmame trečdalyje: problemos formulavimas / 234

Василий Воронин

Термины, использовавшиеся для обозначения понятия «государство» в Великом княжестве Литовском в XIV–XVI вв. / 235

Terminai, įvardiję valstybės sąvoką Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XIV–XVI amžiuje / 246

Tomas Čelkis

„Valdovo keliai“ Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorinės struktūros sandaroje XV–XVI amžiuje / 247

“Sovereign routs” in the 15th–16th century Grand Duchy of Lithuania territorial structure / 259

Олег Дзярнович

Инвентарь «Книг Метрики ВКЛ по-новому переплетенный и составленный» Григорием Качановским (1787 г.): источник по истории государственного архива Великого Княжества Литовского / 261

Grigo Kačanovskio sudarytas LDK Metrikos knygų inventorius (1787 m.) – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės archyvo struktūros istorijos šaltinis / 276

Sławomir Godek

Jak badać porozbiorowe dzieje III Statutu Litewskiego? / 277

Kaip tirti Trečiojo Lietuvos Statuto istoriją žlugus Abiejų Tautų Respublikai? / 286

Asmenvardžių rodyklė / 287

Apie autorius 300